

تأثیر استفاده از تلفن همراه بر رفتار دختران دانشجو و دبیرستانی

مطالعه موردی شهرستان های سمنان و مهدیشهر

مریم رحیمیان^۱، ام کلثوم شیرخانی^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۱/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۶/۱۲

چکیده

در عصر حاضر یکی از بزرگترین پیشرفت های مهم بشر در حوزه ارتباطات رخ داده است. تلفن همراه امروز به عنوان ابزار و وسیله لاینفک زندگی روزمره افراد تبدیل شده و اغلب از امور روزانه افراد با استفاده از این فناوری انجام می شود. البته این پدیده جذاب ارتباطی خواسته یا ناخواسته مشکلاتی در زمینه های مختلف به خصوص در حوزه های فرهنگی و اجتماعی در جوامع بشری به جا گذاشته است که این امر خود موجب پیدایش تحولات شگرف در رفتار انسان ها شده است. کشور ما نیز در این مقوله مستثنی نیست و اقشار مختلف مردم با بهره برداری از تلفن همراه و فناوری های مرتبط با آن از جمله اینترنت و شبکه های اجتماعی دچار این تغییر رفتار شده اند. دختران نوجوان و جوان از جمله گروه هایی هستند که گرایش زیادی به استفاده از موبایل دارند و گاهی دچار اعتیاد اینترنتی می شوند و در گستره این نوع از ارتباطات مجازی گرفتار آسیب هایی چون ارتباط با جنس مخالف، افت تحصیلی و گوشه گیری می گردند. از همین رو محقق در این پژوهش و با بررسی رفتار دختران دبیرستانی شهرستان های سمنان و مهدیشهر به دنبال سنجش رابطه معنادار بین متغیر استفاده از تلفن همراه و آسیب های مورد اشاره است و در پایان و پس از تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزارهای آماری راهکارهایی را پیشنهاد می کند.

واژگان کلیدی: تلفن همراه، گوشه گیری، افت تحصیلی، دختران، سمنان، مهدیشهر

*****^۱

*****^۲

۱. بیان مسئله

امروزه انقلابی شگرف در فنون ارتباطی و اطلاعاتی به وجود آمده است. شکل گذاری یک نظام ارتباطی جدید مبتنی بر زبان همگانی دیجیتالی، بنیاد مادی جامعه را چنان دگرگون کرده که هیچ گونه انزواگزینی و کناره گیری را بر نمی تابد و حتی دور افتاده ترین و سنتی ترین جوامع نیز از بستن مرزهای خود به روی به روی جریان ها و شبکه های جهانی ناتوان هستند. این مرحله پیشرفت گاهی «جامعه اطلاعات محور» و گاهی در مرحله عالی، تجدد و گاهی هم تجدد استحکامی نامیده می شود.

کاستلز نیز معتقد است، حوزه فرهنگ که نظام هایی از عقاید رفتارها را شامل می شود و ساخته ی تاریخ می باشد، با ظهور تکنولوژی جدید دستخوش دگرگونی های بنیادین می گردد و به دنبال آن ساختار مناسبات و ارتباطات انسانی نیز مشکل جدید به خود می گیرد.

رایانه، اینترنت و موبایل از وسایل ارتباط جمعی در عصر حاضر است که کره زمین را به صورت یک دهکده ی جهانی در آورده است و موجب توسعه تعامل در سراسر جهان گشته است. بی شک از مزایای متعدد رایانه، اینترنت و موبایل بهره می گیرد، به طوری که ارتباطات بسیار نزدیک شده و همین امر موجب جذابیت اینترنت و موبایل شده است. «یکی از شایع ترین نگرانی ها در جوامع به خصوص جوامعی که نسبت به فرهنگ خود پایبند هستند ناشی از سهولت توزیع تصاویر و نوشته های مستهجن و غیر اخلاقی است.» (اینترنت ۱)

در قرن حاضر یکی از بزرگترین پیشرفت های بشر در زمینه ی مخابرات و ارتباطات می باشد. تلفن امروز به عنوان ابزار و وسیله لاینفک زندگی روزمره افراد شده است. تقریباً نیمی از کارهای روزمره افراد همراه با استفاده از تلفن می باشد. یکی از وسایل ارتباطی که امروزه به طور وسیع مورد استفاده قرار گرفته موبایل می باشد که به صورت خواسته یا ناخواسته مشکلاتی در زمینه های مختلف زندگی به وجود آورده است. موبایل در طی یک دهه ای که از عمرش می گذرد چنان آثار فرهنگی و اجتماعی گسترده عمیقی در جوامع بشری به جا گذاشته است که این امر خود موجب پیدایش تحولات شگرف در رفتار بشر شده است. «امروزه موبایل وسیله ای است که در دسترس اکثریت افراد جامعه قرار دارد که مشاهده اثرات چه مثبت و چه منفی بر رفتار، تعاملات و شخصیت آنها هستیم.» (فصل نامه ۷-ی سلامت روان، ۱۳۸۹، ص ۲۱)

اعتیاد به موبایل رفتار عادی است که به مرور زمان شکل می گیرد. از آنجا که استفاده از موبایل موجب رضایت مندی در فرد می شود و رفتار استفاده از موبایل را تکرار می کند، این اعتیاد

مشکلاتی را به همراه دارد و با احساس تنهایی، افسردگی و گوشه گیری همراه بوده است. فرد برای برقراری ارتباط از موبایل استفاده می کند. ارتباط فرد با اطرافیان و دوستان و خانواده کاهش و ارتباط مجازی گسترش می یابد و موجب ضعف روابط بین فردی و عملکرد اجتماعی می گردد. از آنجا که استفاده از موبایل در بین اکثریت افراد جامعه و به خصوص قشر جوان که دانشجویان نیز شامل این قشر عظیم در جامعه می شوند و با توجه به آثار و پیامدهای روانی ذکر شده، به آن شدیم تا موضوع پژوهش خود را تأثیر بررسی موبایل بر رفتار دختران دبیرستانی شهرستان مهدیشهر و دانشجویان پیام نور سمنان قرار دهیم و به این سوالات پاسخ دهیم؛ آیا بین استفاده از موبایل و ارتباط با جنس مخالف دختران رابطه وجود دارد؟ آیا بین استفاده از موبایل و گوشه گیری دختران رابطه وجود دارد؟ آیا بین استفاده از موبایل و افت تحصیلی دختران رابطه وجود دارد؟

۲. ادبیات تحقیق (تعریف مفاهیم و مبانی نظری پژوهش)

رفتار؛ ساده ترین تعریفی که از رفتار می توان به دست داد این است که گفته شود؛ رفتار یعنی عملی که از فرد سر می زند یا سخنی که بر زبان می آورد اما در روانشناسی رفتاری اصطلاح دقیق تر تعریف می شود. هر فعالیتی که ارگانسیم (جاندار) انجام می دهد و به وسیله ارگانسمی دیگر یا یک ابزار اندازه گیری قابل مشاهده یا اندازه گیری است. بنابراین رفتار هم شامل حرکات بیرونی و هم حرکات درونی است. رفتار انواع مختلفی دارد. برای تبیین چگونگی ایجاد و انواع مختلف رفتار نظریه های متفاوتی وضع شده و برای تغییر و اصلاحشان نیز روش ها و فنون متنوعی به وجود آمده اند. (همان منبع)

رفتار پاسخگر؛ بعضی رفتارها بطور حتم بوسیله محرک های فیزیولوژیکی معینی ایجاد می شوند.

رفتار کنشگر؛ اسکینر در سال ۱۹۳۸ اصطلاح رفتار کنشگر اینگونه وضع کرد؛ در این نوع رفتار به عکس رفتار پاسخگر که معمولاً به طور خودکار و غیر ارادی از فرد سر می زند، بیشتر

جنبه ارادی دارد و از سوی فرد صادر می شود و به همین جهت به آن رفتار کنشگر یا رفتار فعال می گویند.

رفتار نهان؛ به دسته دیگری از رفتارهای جانداران، به ویژه رفتار آدمیان که به آن رفتار نهان نامیده شده است. « رفتار نهان به رویدادهای درونی و خصوصی فرد گفته می شود تا آن را از اعمال بیرونی که رفتار آشکار نام گرفته است متمایز کند.» (سیف، علی اکبر، ۱۳۷۹، ص ۴۷) رفتار آشکار؛ نوعی از رفتار که به آن رفتار آشکار می گویند. رفتار آشکار توسط ناظر بیرونی قابل مشاهده اند.

موبایل

تاریخچه تلفن همراه در ایران؛ یک دهه پس از ظهور تلفن سیار در کشورهای غربی یک دهه پس از ظهور تلفن سیار در کشورهای غربی، مخابرات ایران نیز در صدد استفاده از این سیستم بر آمد، اما موضوع تلفن سیار در همان اواسط دهه ۵۰ خورشیدی فراموش شد، چرا که بررسی های مدیران مخابرات آن زمان نشان می داد بازار ایران کشش جذب ۴ تا ۵ هزار مشترک را دارد. اما طرح ۱۰۰۰ شماره‌ای که برای آن تدارک دیده بودند ناکام مانده بود. وزارت پست، بار دیگر در سال ۶۷ دست به راه اندازی تلفن همراه زد. اما طرحی که برای این شبکه ارایه شد، ۶ سال بعد و پس از تجدید نظر در تابستان سال ۱۳۷۲ آغاز به کار کرد.

مزایای تلفن همراه؛ برخی کارشناسان و مربیان آموزشی در آمریکا معتقدند که تلفن همراه با توجه به گستره استفاده و وابستگی کاربران جوان می‌تواند به عنوان یک ابزار آموزشی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در مدارس بکار گرفته شود.

به طور مثال یک معلم هنر در آمریکا از تلفن همراه برای برگزاری کلاس‌های خود استفاده کرده و در این راه بسیار موفق بوده است. برخی از معلمان با تجربه که در دبیرستان های آمریکا تدریس می کنند، مزایای استفاده از تلفن همراه را در کلاس به عنوان یک ابزار آموزشی به شرح زیر اعلام کرده اند:

- استفاده از تلفن همراه در کلاس درس اشتیاق دانش آموزان را به شرکت در کار گروهی و انفرادی افزایش می دهد.

- دانش آموزان به جای صحبت با یکدیگر مشغول پاسخ سوالات از طریق تلفن همراه می شوند.
- به دلیل علاقه دانش آموزان به تلفن همراه پاسخی که از آنها بدون تلفن همراه در ۳۰ دقیقه دریافت می شود با تلفن همراه حداکثر در ۱۰ دقیقه گرفته می شود.
- با اتصال به اینترنت از طریق تلفن همراه دانش آموزان با فن آوری های جدید و سایت های گوناگون آشنا می شوند.
- تلفن همراه بهانه خوبی است که با ورود به وب دانش آموزان به دنبال منابع جدید و دریافت اطلاعات بیشتر بروند و در واقع خود به جستجوگری علمی بپردازند و لازم نیست آنها را وادار به این کار کنیم.
- تلفن همراه می تواند برای افرادی که در مناطق محروم و دور افتاده و بی بهره از خدمات بهداشتی و پزشکی زندگی می کنند یا در شرایط بحرانی و دشوار نظیر وقوع بلایای طبیعی و جنگ گرفتار شده اند، نقش یک نجات دهنده را بازی کند. پیشرفت روز افزون تلفن های همراه، افزایش توان پردازشی و ارتباطی آنها و مهمتر از همه قابل حل بودنشان، باعث شده آنها به عنوان یک ابزار کمکی در زمینه حفاظت سلامت افراد مورد توجه جدی قرار گیرد. (اینترنت ۴)

معایب تلفن همراه

مشکلات تحصیلی: از جمله عیوب تلفن همراه می توان به ایجاد افت تحصیلی و اختلال در تحصیل اشاره کرد.

دانش آموزان معمولاً به خاطر مسائلی همچون؛ چشم و هم چشمی، فخرفروشی و... به صورت مخفیانه تلفن همراه خود را به مدرسه می برند. این پدیده باعث بی نظمی در مدرسه شده و امکان برهم خوردن نظم و قوانین محیط آموزشی را به همراه خواهد داشت.

بلوغ جنسی زودرس: این فناوری با توجه به داشتن قابلیتی به نام بلوتوث و نیز اتصال به اینترنت می تواند نمایشگر مناسبی برای عکس ها و فیلم های غیر اخلاقی و مستهجن باشد و این امر باعث می شود کودکان و نوجوانان خیلی زودتر از سیر طبیعی سنشان به خیلی از مسائل آشنا شده و زمینه بلوغ جنسی زودرس و کشیده شدن به سمت انحرافات اخلاقی را فراهم گردد.

اختلال در رشد جسمی و اجتماعی: با توجه به اینکه کودکان و نوجوانان دارای شرایط خاص سنی و نیز رشد جسمی و اجتماعی می‌باشند، تلفن همراه می‌تواند اختلالاتی چون: افسردگی، اضطراب، گوشه‌گیری، ترس، بی‌خوابی (بدخوابی) و... در آنان بوجود آورد.

عدم حفظ حریم خصوصی خانواده‌ها: از دیگر عوارض استفاده از تلفن همراه می‌توان از متزلزل شدن بنیان خانواده نام برد. تعدادی از کودکان و نوجوانان از مجالس و مهمانی‌های خانوادگی و یا مسائل شخصی اعضاء خانواده فیلم برداری نموده و آن را به دست دوستان خویش داده و آنان نیز با دست به دست کردن فیلم‌ها، امکان رسیدن آنها را به دست افراد سودجو فراهم می‌نمایند که این امر باعث لرزش بنیان خانواده‌ها می‌گردد.

ابتلا به بیماریهای جسمی: از دیگر معایب تلفن همراه ابتلا به بیماریهای جسمی می‌باشد که از بارزترین آنها می‌توان به تومورهای مغزی اشاره نمود. دانشمندان در این بررسی‌ها متوجه شدند افرادی که مدت زمان طولانی از این وسایل استفاده کرده‌اند، به احتمال دو برابر بیشتر از دیگر افراد ممکن است در سمتی که گوشی تلفن همراه را نگه می‌دارند، مبتلا به تومورهای مغزی غیرقابل درمان شوند. پروفسور دیوید کارپنتر از دانشگاه نیویورک در این باره گفت: «ما پیش‌بینی می‌کنیم زمانی که این کودکان بزرگتر شوند، شاهد نوعی اپیدمی سرطان‌های مغزی در بین آنها باشیم.» (همان منبع)

امواج موبایل چه ضرری برای مغز دارد؟ بعضی از دانشمندان معتقدند استفاده پیوسته از تلفن همراه و بیشتر از ۲۰ دقیقه صحبت با آن می‌تواند با افزایش تدریجی حرارت بافت‌های مغز سبب ایجاد تغییرات بیولوژیک در بافت مغز و در نتیجه کاهش شنوایی می‌شود. در بعضی اخبار آمده است که این امواج سبب ناباوری سقط جنین و همچنین پیدایش ناهنجاری‌های مادر زادی در جنین می‌شود. بر اساس بعضی گزارش‌های منتشر شده از سوی دانشمندان استفاده مداوم از تلفن همراه و حتی تلفن‌های جدید احتمال ابتلا به تومورهای مغزی را در کاربران به طرز قابل توجهی افزایش می‌دهد. با این همه مطالعه‌های تازه محققان درباره تأثیر استفاده از تلفن همراه وجود هر گونه تأثیر مخرب از این وسیله را روی مغز رد می‌کند.

«این گروه از دانشمندان معتقدند امواج گوشی و آنتن‌های تلفن همراه در زمره امواج فرکانس رادیویی قرار می‌گیرند که این محدوده مربوط به امواج غیر یونیزه کننده است و اثر تخریبی روی بافت‌های زنده ندارد و فقط منجر به افزایش دمای ناحیه‌ای از بدن می‌شود که در معرض تابش قرار گرفته.» (دانستنیها، ۱۳۹۰، ص ۶۶)

اثرات زیستی و روانی - اجتماعی بازی های ویدئویی - رایانه ای؛ یکی از ویژگی های مهم عصر حاضر، انقلاب اطلاعاتی و الکترونیکی است که جهان گسترده پیشین را به دهکده واحد کوچکی تبدیل کرده است. با وجود آنکه بسیاری از محققان اذعان دارند بازی های ویدئویی، رایانه ای و موبایل انقلابی در سطح اوقات فراغت کودکان، نوجوانان و جوانان پدید آورده اند، با این همه آثار مختلف بازی های مزبور، مورد بررسی همه جانبه قرار نگرفته اند.» (فصلنامه سلامت، ۱۳۸۹، ص ۴)

اثرات روانی - اجتماعی بازی های ویدئویی - رایانه ای؛ «بازی های الکترونیکی، مانند هر پدیده ای اجتماعی دیگر، برخی از تبعات روانی - اجتماعی را در پی دارد. القای خشونت و پرخاشگری، القای برخی از ارزش های فرهنگی خاص، القائات سیاسی و عقیدتی و به همین ترتیب اعتیادی که به بازی اخیر پدید می آید.» (مرتضی، منطقی، ۱۳۸۰، ص ۱۱۱)

با استناد به تعدادی از پژوهش های انجام گرفته، عادی شدن پرخاشگری در اذهان نوجوانان و جوانان الگوگیری افراد از بازیگران پرخاشگری بازی های الکترونیکی، انتخاب پرخاشگری به مثابه راه حل امور، افزایش جرم و بزه کاری و در نهایت تربیت شخصیت خشن و کینه جو یاد شده است.

از اثرات روانی، اجتماعی بازی های ویدئویی - رایانه ای، مسأله اعتیاد به این بازی های مطرح شده است. جذابیت بازی های مزبور در حدی است که گاه کودکان، نوجوانان، جوانان و افراد بزرگسال را برای ساعتها در برابر دستگاه الکترونیکی میخکوب می کنند و ادامه این وضع رفته رفته به اعتیاد به بازی ها می انجامد. (همان منبع)

«عده ای معتقدند که بازی های رایانه ای رابطه منفی با عملکرد تحصیلی و وضعیت سلامت روانی داشته و بر میزان رفتارهای پرخاشگرانه، اضطراب، افسردگی و گوشه گیری نوجوانانی که به این بازی ها می پردازند، تأثیر دارد.» (فصلنامه سلامت، ۱۳۸۵، ص ۱)

عده ای دیگر از پژوهشگران نیز بر مشکلات روانشناختی، روانپزشکی و پزشکی که بازی های رایانه ای بوجود آوردند و بر نقش آن در کاهش ارتباط های اجتماعی، افزایش انزوا بازیگران و مواردی مانند اینها تأکید نموده اند. سایمون بر تأثیر بازی های رایانه ای در امور آموزش و درمانی، غنی سازی محیط آموزشی، افزایش انگیزه یادگیری دانش آموزان، شبیه سازی موقعیت های مختلف در امور آموزشی، افزایش انگیزه یادگیری شبیه سازی موقعیت های مختلف در امور آموزشی مانند بورس و کنترل ترافیک هوایی. (فصلنامه سلامت، ۱۳۸۵، ص ۱)

نوجوانی؛ «نوجوانی معادل کلمه انگلیسی Adolescence است از کلمه adolescere به معنای روئیدن، رشد کردن، بزرگ شدن یا به نضج رسیدن است. امروزه نوجوانی به معنای وسیع تری به کار می رود و شامل رشد و نضج بدنی، ذهنی، عاطفی و اجتماعی است. به گفته پیاژه از لحاظ روانشناختی نوجوانی سنی است که فرد در جامعه پایینی از بزرگسالان قرار دارد و لکن با ایشان برابر است و حقوق برابر دارد. نوجوانی همچنین تغییرات هوشی بسیار عمیقی را شامل می شود و این هوش نوجوان را قادر می سازد بین خودش و بزرگسالان رابطه برقرار کند و در نوجوانی تغییرات بدنی و فیزیولوژیکی صورت می گیرد.» (شعاری نژاد، علی اکبر، ۱۳۸۲، ص ۶۴)

جوانی؛ «دوره جوانی دوره انسجام هویت و مدخل زندگی بزرگسالی است. دوره جوانی زمان تصمیم گیری های اساسی است و این تصمیمات عموماً تأثیر بسیار بزرگی بر تمام زندگی فرد می گذارد. زمانی که فرد بخش عمده ای از بحران های گذشته را پشت سر گذاشته و اکنون باید با مشکلات جدیدی روبرو شود، این دوره از زندگی زمانی است که فرد عملاً باید سبک زندگی خود را مشخص کند و به نقشه هایی که قبلاً در ذهن خود تدارک دیده جامع عمل بپوشاند. در این دوره رشد و تحول در حیطه جسمانی و شناختی و شخصیتی جریان دارد. (لطف آبادی، حسن، ۱۳۸۵، ص ۲۳۴)

گوشه گیری

گوشه گیری از نظر لغوی به معنای تنها و مجرد و در خلوت نشستن و از جمع کناره گرفتن است. گوشه گیر کسی است که از مردم دوری می کند و عزلت می گزیند و بدان وسیله خود را با محیط اطراف سازگار می سازد.

علائم گوشه گیری؛

۱. فرد به خیالبافی می پردازد.
۲. از مردان گریزان است و هر تضاد و خواهش را تحمیل تلقی می کند و در برابر آن مقاومت می کند.
۳. برای دفاع از خودش اقدام نمی کند و کناره گیری را بر تلاش ترجیح می دهد.

۴. محدود ساختن تمام جنبه ها و فعالیت های زندگی
۵. خجالت و سکوت
۶. ناتوانی در برقراری روابط با دوستان و معلمان
۷. فرار از فعالیت های اجتماعی
۸. احساس کسالت و خستگی از آینده
۹. در هنگام نیاز از کسی کمک نخواستن
۱۰. در کارها از این شاخه به آن شاخه پریدن (اینترنت ۵)

افت تحصیلی

«افت تحصیلی کاهش عملکرد تحصیلی دانش آموز از سطح رضایت بخش به سطح نامطلوب است. شکست یا افت تحصیلی عبارت است از ترک تحصیل زودرس، تکرار پایه در نظام آموزش و پرورش. افت تحصیلی به معنای نزول از یک سطح بالاتر به سطح پایین تر در تحصیل. بنابراین آنچه بر مبنای تعریف پذیرفته شده، یونسکو افت تحصیلی حاصل تلاقی در پدیده ترک تحصیل و مردودی در سیستم آموزشی. افت تحصیلی از دبستان به مدرسه راهنمایی و همچنین در مقاطع راهنمایی، دبیرستان چشمگیر است. افت تحصیلی دانش آموزانی را فرا می گیرد که مردود می شوند یا به عللی مدرسه را ترک می کنند یا از مدارس اخراج می شوند.» (احمدی، دکتر سید احمد، ۱۳۷۳. ص ۲۲)

۳. پیشینه تحقیق

بررسی تأثیر شبکه های اجتماعی در ایجاد فرهنگ خاص در میان پسران جوان، محقق: معصومه السادات سبزالشال، ۱۳۹۵.

محقق با بررسی میزان ارتباطات اجتماعی در فضای مجازی پسران جوان در شهرستان شیراز به این نتیجه رسید که برقراری ارتباط مجازی زمینه ای برای پیشرفت ارتباطات جمعی است. این وسایل به گسترش و تقویت روابط غیرمستقیم افراد با یکدیگر کمک کرده و می تواند بر زمان و مکان غلبه کند ولی از طرف دیگر، کاهش روابط رودررو و عاطفی خانوادگی را در پی دارد.

بنابراین هرچند انسان‌ها در کنار یکدیگر و حتی در یک خانواده زندگی می‌کنند، با این حال فاصله زیادی از یکدیگر دارند و شاید یکی از دلایل اصلی آن کاهش ارتباط شفاهی افراد با یکدیگر در خانواده‌ها باشد

ارتباط اعتیاد به اینترنت و سلامت روان نوجوانان شهر سمنان، معصومه عبداللهی، ۱۳۹۰.

محقق بدین منظور پاسخ‌ها و رفتار ۲۴۰ نفر از دانش‌آموزان دبیرستانی را در مورد اعتیاد به اینترنت یانگ tat مورد سنجش قرار داد و داده‌های به دست آمده را با آزمون‌های آماری همبستگی و پیرسون بررسی کرد و به این نتیجه رسید که بین اعتیاد به اینترنت و سلامت روان دانش‌آموزان همبستگی معنادار وجود دارد. به عبارت دیگر مشاهده می‌شود دو متغیر اعتیاد به اینترنت و سلامت روان از لحاظ آماری به میزان $0/317$ همبستگی داشته که در سطح $1/$ معنادار است و نشان‌دهنده رابطه معنادار بین دو متغیر است.

بررسی رابطه احساس تنهایی، اعتیاد به اینترنت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شهر سمنان، سعیده آروین، ۱۳۸۷.

در این پژوهش نمونه‌ای به حجم ۱۴۰ نفر دانش‌آموز، ۷۰ نفر دختر، ۷۰ نفر پسر با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار مورد استفاده پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ، مقیاس احساس تنهایی دهشیری و همکاران است. داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون از مون t گروه مستقل مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که رابطه‌ی معنادار منفی بین احساس تنهایی و پیشرفت تحصیلی وجود دارد. بین احساس تنهایی و اعتیاد به اینترنت رابطه معنادار یافت نشد. همچنین بین پیشرفت تحصیلی و اعتیاد به اینترنت رابطه معنادار یافت شد.

اثرات رایانه‌ای در رفتار پر خاشگراانه کودکان و نوجوانان، فاطمه امری، ۱۳۹۲، کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی شیراز.

بر اساس بررسی‌های متعددی که راجع به بازیهای رایانه‌ای و خشونت انجام گرفته و نیز فرضیاتی مبنی بر اینکه پسران در مقایسه با دختران ساعات بیشتری را به بازی‌های رایانه‌ای

اختصاص می دهند و یا اینکه پسران بیشتر از دختران بازی‌های خشن رایانه ای را ترجیح می دهند، نتیجه گرفته شد که ۹۳ درصد از کودکان و نوجوانان حداقل در طول یک هفته یکبار دست به بازی های رایانه ای می‌زنند و بازیهای بسیار خشن و هیجان طلب را خواهان هستند و دائماً خود را درگیر اینگونه بازی های مبارزه ای می کنند.

بررسی رابطه بین نوع شخصیت و استفاده جوانان از اینترنت، فاطمه صندوق دار، ۱۳۸۹
این تحقیق با موضوع رابطه بین نوع شخصیت و استفاده جوانان از اینترنت است که به تیپ شخصیتی برون‌گرایی و درون‌گرایی و روان رنجورخویی می‌پردازد. جامعه پژوهشی در این تحقیق جوانان دختر و پسر می باشد که در کافی نت‌های شهر سمنان در رفت و آمد هستند که با توجه به زیاد بودن تعداد مراجعین ۲۰ نفر از بین دختران و ۲۰ نفر از بین پسران به عنوان نمونه انتخاب شدند. محقق به این نتیجه رسید که شخصیت‌های درون‌گرا بیش از افرادی که دارای تیپ شخصیتی برون‌گرایی هستند از اینترنت استفاده می‌کنند و ساعات بیشتری را به ارتباط اینترنتی اختصاص می‌دهند.

۰۴. روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش توصیفی زمینه یاب می‌باشد که به منظور کشف داده ها یا اطلاعات بکار برده می شود. جامعه آماری پژوهش حاضر متشکل از تمامی دانشجویان دختر مجرد (کلیه رشته‌ها) دانشگاه پیام‌نور، دانش آموزان دختر دبیرستانی مهدیشهر سال ۹۶-۱۳۹۵ می باشد.

تحصیلات	سن	وضعیت تاهل	جنسیت	تعداد کل
دیپلم-لیسانس	۱۶-۳۰	مجرد	دختر	۲۴۵۰

نمونه آماری

در این تحقیق روش نمونه گیری تصادفی ساده می باشد. در این روش ۵۰ دانشجو دختر و ۵۰ دانش‌آموز دختر با استفاده از این روش انتخاب شده است. و در ادامه از بین تمام

دانش‌آموزان دبیرستان مهدیشهر و دانشجویان دانشگاه پیام نور سمنان به تعداد ۱۰۰ نفر به طور تصادفی انتخاب شده‌اند و مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

یافته های تحقیق

ابتدا با دسته بندی داده های به دست آمده از پرسشنامه ها و مصاحبه های انجام شده و تحلیل داده‌های پژوهشی در نرم افزار SPSS در قالب جداول و نمودار برای یافتن جواب پژوهش و آزمون فرضیه‌های آماری مربوط به آنها از روش آماری موسوم به خی دو (χ^2) استفاده شد و بعد در فرمول ذیل قرار داده و نتایج بدست آمده از هر فرضیه آماری را در صفحات بعد بیان کرده‌ایم.

$$\chi^2 = \frac{\left(|ab - bc| - \frac{N}{2}\right)^2 N}{(a+b)(c+d)(a+c)(b+d)}$$

$$\phi = \sqrt{\frac{\chi^2}{N}}$$

فرضیه اول؛ بین استفاده از موبایل و ارتباط با جنس مخالف رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۱؛ استفاده از تلفن همراه و ارتباط با جنس مخالف

خیلی زیاد	زیاد	کم	خیلی کم	
۳۴	۸۸	۶۴	۶۴	دبیرستانی
۲۷	۷۵	۶۷	۸۱	دانشجو

$$\chi^2 = \frac{\left(|ab - bc| - \frac{N}{2}\right)^2 N}{(a+b)(c+d)(a+c)(b+d)}$$

تأثیر استفاده از تلفن همراه بر رفتار دختران دانشجو و دبیرستانی ... ۵۱

$$X^2 = \frac{3205824400}{3864000000} = 0/82 \frac{\left(|5612 - 18056| - \frac{100}{2}\right)^2 100}{(224)(276)(250)(250)}$$

$$\emptyset = \sqrt{\frac{x^2}{N}} = \sqrt{\frac{0/82}{100}} = 0/090$$

$$d.f = (2-1)(2-1) = 1$$

جدول با $d.f = 1$ و سطح $\%5$ برابر با $3/84$ است چون x^2 محاسبه شده $\%90$ کوچکتر از x^2 جدول است، بنابراین فرض صفر (H_0) تأیید و فرض خلاف صفر (H_1) رد می شود و با احتمال $\%5$ خطا نتیجه می گیریم اختلاف بین فراوانی ها از نظر آماری معنادار نبوده است و در جامعه ای که این نمونه انتخاب شده بین استفاده از موبایل و ارتباط با جنس مخالف رابطه وجود ندارد.

فرضیه دوم؛ بین استفاده از موبایل و گوشه گیری دختران رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۲: استفاده از تلفن همراه و گوشه گیری

	خیلی زیاد	زیاد	کم	خیلی کم
دبیرستانی	۹۳	۷۸	۳۶	۴۳
دانشجو	۹۳	۹۰	۲۴	۴۳

$$X^2 = \frac{\left(|ab-bc| - \frac{N}{2}\right)^2 N}{(a+b)(c+d)(a+c)(b+d)}$$

$$X^2 = \frac{8306499600}{3230250000} = 2/56 \frac{\left(|5293 - 14457| - \frac{100}{2}\right)^2 100}{(146)(354)(250)(250)}$$

$$\emptyset = \sqrt{\frac{x^2}{N}} = \sqrt{\frac{2/56}{100}} = 0/16$$

$$d.f = (2-1)(2-1) = 1$$

χ^2 جدول با $d.f = 1$ و سطح ۵٪ برابر با ۳/۸۴ است. چون χ^2 جدول است بنابراین فرض صفر (H_0) رد و فرض خلاف صفر (H_1) تایید می‌شود و با احتمال ۵٪ خطا نتیجه می‌گیریم که اختلاف بین فراوانی‌ها از نظر آماری معنادار بوده و در جامعه ای که این نمونه انتخاب شده، بین استفاده از موبایل و گوشه گیری دختران رابطه وجود دارد.

فرضیه سوم؛ بین استفاده از موبایل و افت تحصیلی دختران رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۳؛ استفاده از تلفن همراه و افت تحصیلی

خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	
۷۴	۸۳	۴۸	۴۵	دیبرستانی
۷۷	۱۱۹	۴۷	۷	دانشجو

$$\chi^2 = \frac{(|ab-bc| - \frac{N^2}{2})^2 N}{(a+b)(c+d)(a+c)(b+d)}$$

$$\chi^2 = \frac{17572153600}{3243187500} = 5/41 \frac{(|5022-8228| - \frac{100}{2})^2 100}{(147)(353)(250)(250)}$$

$$\phi = \sqrt{\frac{\chi^2}{N}} = \sqrt{\frac{5/41}{100}} = 0/23$$

$$d.f = (2-1)(2-1) = 1$$

χ^2 جدول با $d.f = 1$ و سطح ۵٪ برابر با ۳/۸۴ است. چون χ^2 محاسبه شده ۰/۲۳ کوچکتر از χ^2 جدول است، بنابراین فرض (H_1) تأیید و فرض صفر (H_0) رد می‌شود و با احتمال ۵٪ نتیجه می‌گیریم اختلاف بین فراوانی‌ها از نظر آماری معنادار بوده و در جامعه‌ای که این نمونه انتخاب شده بین استفاده از موبایل و افت تحصیلی دختران رابطه وجود دارد.

نتیجه گیری و پیشنهادها

با توجه به یافته های تحقیق که با استفاده از آزمون X^2 و ضریب همبستگی و روش t استیودنت به دست آمده است و تبیین یافته های آماری دریافتیم که استفاده از موبایل به تنهایی رابطه معناداری با متغیرهایی چون ارتباط به جنس مخالف، افت تحصیلی و گوشه گیری دختران ندارد. این مفاهیم را با مرور دوباره فرضیات و نتایج به دست آمده پی می گیریم؛

در فرضیه نخست رابطه معناداری بین متغیر استفاده از موبایل و ارتباط با جنس مخالف را سنجیدیم که این فرضیه در آزمون معناداری اثبات نشد زیرا فرض صفر (H_0) $0/090$ از فرض خلاف صفر (H_1) $3/84$ کوچکتر است و فرض صفر تأیید و فرض خلاف صفر رد می شود و به این دلیل فرضیه اول اثبات نشد. فرض صفر پژوهش عنوان می دارد که بین استفاده از موبایل و ارتباط با جنس مخالف رابطه ای وجود ندارد، تأیید شده است. لذا فرض خلاف صفر آن مبنی بر اینکه رابطه وجود دارد، رد می شود. از جمله دلایل احتمالی رد این فرضیه می توان گفت؛ عامل شکل دهی به ارتباط با جنس مخالف از سوی دختران تنها استفاده از موبایل نیست، بلکه می توان شرایط خانوادگی، عاطفی و شخصیتی افراد را نیز در این امر دخیل دانست که از حوزه این پژوهش خارج بوده است.

در فرضیه دوم این تحقیق نیز به سنجش رابطه معنادار بین استفاده از موبایل و گوشه گیری دختران دبیرستانی و دانشجویان پرداختیم که این فرضیه در آزمون معناداری اثبات گردید، زیرا فرض (H_1) $0/16$ از فرض صفر (H_0) $3/84$ کوچکتر است. همانطور که در پیشینه پژوهش و مبانی نظری تحقیق نیز نمونه های آن را بررسی کردیم، بی تردید یکی از عوامل مهم انزوای افراد به ویژه در سنین نوجوانی و جوانی استفاده زیاد از تلفن همراه است.

در این تحقیق نیز داده ها گویای این مطلب بود که دارندگان و استفاده کنندگان از تلفن همراه بیش از سایرین نسبت به گوشه گیری و دور بودن از دیگران تمایل دارند. این افراد روابط اجتماعی خود را محدود به ارتباطات اینترنتی و تلفنی کرده و از گروه های اجتماعی واقعی دور گردیده اند. در مورد شخصیت و ویژگی اخلاقی «براون و رابرتسون» نیز اذعان دارند که استفاده از پدیده های موبایل، کامپیوتر و اینترنت نه تنها اعتیاد آور است بلکه شخصیت و مشکلات رفتاری افراد را در خود منعکس می کند.

در فرضیه سوم رابطه بین متغیر استفاده از موبایل و افت تحصیلی دختران دبیرستانی و دانشجو مورد بررسی قرار گرفت که این فرضیه در آزمون معناداری اثبات گردید. بی تردید زمانی را که

دانش آموزان و دانشجویان برای بهره برداری از تلفن همراه صرف می کنند و در آن فرصت ها از کلاس و درس دور می مانند می تواند یکی از عوامل مهم افت تحصیلی باشد. ضمن اینکه استفاده از تلفن همراه خود عاملی است برای تحقق پدیده های دیگری چون گردش های متعدد دوستانه، بازی های اعتیاد آور اینترنتی، ایجاد علاقه مندی های جدید در دختران از قبیل کلای های آرایشگری، رقص، آواز و ... و دور کردن آنها از مدرسه و دانشگاه، ایجاد نوعی توهم دانایی در افراد و این استدلال که محتوای اینترنتی برای افزایش دانش ما کافی است و نیازی به مطالعه کتاب های تقویتی و... نیست.

در پایان می توان اینچنین برداشت کرد که تلفن همراه به عنوان پدیده ای که به سرعت تغییرات تکنولوژیکی و محتوایی زیادی را تجربه می کند، در زندگی امروزی ما ورود کرده و بخواهیم یا نخواهیم در اختیار فرزندان (دختران و پسران) ما قرار دارد. بنابر نظر اغلب کارشناسان که به برخی از آنها نیز اشاره شد ایجاد فاصله بین جوانان و نوجوانان امروزی و تکنولوژی نه شدنی است و نه امری عاقلانه و صحیح. لذا برای کاهش آسیب هایی چون ارتباط با جنس مخالف، افت تحصیلی و گوشه گیری در نسل نوجوان و جوانان ما که از تبعات استفاده غیر صحیح از موبایل و انواع فناوری های نوین است، باید نحوه دقیق و اصولی این امر را به آنها آموزش دهیم. بی شک مدارس، رسانه ها و سایر نهادهای موثر فرهنگی و البته خانواده می توانند گامی مهم در راستای توانمندسازی شهروندان و ارتقاء سواد رسانه ای نوجوانان و جوانان بردارند و از بروز آسیب های متعدد در روند استفاده از فناوری های ارتباطی جلوگیری نموده و یا حداقل آن را کاهش دهند.

فهرست منابع

- اولیری. دانیال. ۱۳۷۹. رفتار درمانی کاربرد و بازده. مترجم. سیف. علی اکبر. انتشارات فردوس.
- احدی. حسن. جمهوری. دکتر فرهاد. ۱۳۸۵. روانشناسی رشد. انتشارات پردیس.
- احمدی. دکتر سید احمد. ۱۳۷۳. روانشناسی نوجوانان و جوانان (شخصیتی، رفتاری، تحصیلی، شغلی، بزهکاری و اعتیاد) موسسه انتشارات مشعل.
- دلاور. علی. ۱۳۸۶. روش های آماری در روانشناسی و علوم تربیتی. انتشارات پیام نور.
- ریاحی. غلامحسین. ۱۳۷۰. بلوغ تولد دیگر. انتشارات اشراقیه.
- سبزالشال. معصومه السادات. ۱۳۸۷. پایان نامه کارشناسی بررسی تأثیر SMS در ایجاد فرهنگ خاص در میان پسران جوان. دانشگاه پیام نور سمنان.
- شفیعی. حسن. ۱۳۷۵. عشق و جلوه های جوانی. انتشارات فروزان.
- شعاری نژاد. علی اکبر. ۱۳۸۲. نوجوانی و بلوغ. انتشارات پیام نور.
- فصلنامه روانشناسی سلامت روان. ۱۳۸۸. سال دوم. بهار.
- فصلنامه روانشناسی سلامت روان. ۱۳۸۵. سال اول. نشریه علمی، تخصصی، دفتر مرکزی مشاوره وزارت علوم تحقیقات فناوری دانشگاه تهران.
- لطف آبادی. دکتر حسن. ۱۳۸۵. روانشناسی رشد. نوجوانی. جوانی. بزرگسالی. تهران. سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی. دانشگاه (سمت)
- منطقی. مرتضی. ۱۳۸۰. بررسی پیامدهای بازی های ویدیویی و رایانه ای. نشر فرهنگ و دانش.
- منطقی. مرتضی. ۱۳۸۷. تلفن همراه. راهنمای والدین در استفاده فرزندان از فن آوری های ارتباطی جدید- انتشارات عابد.
- میکوچی. ژوزف. ۱۳۸۴. رشد نوجوان و خانواده درمانی. شکستن چرخه اختلاف و کنترل. مترجم. فریده. همتی. انتشارات ققنوس.
- میکوچی. ژوزف. نوجوان و خانواده درمانی. شکستن چرخه ی اختلاف و کنترل. ترجمه. یاسایی. مهشید. تهران. انتشارات ققنوس. ۱۳۸۳

MobileB7.persan blog.ir

<http://www.dhhvs.com>

www.takbarg.ir